

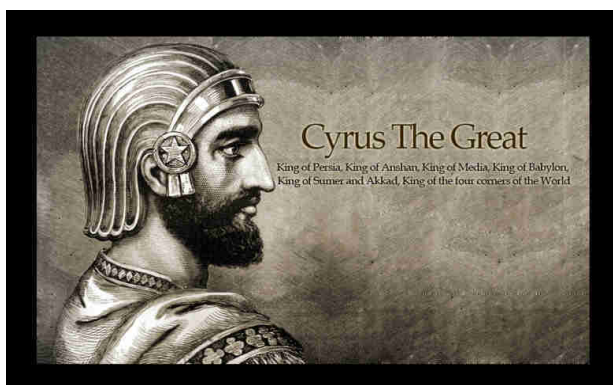

کوروش بزرگ (کوروش شناسی)

شباهت های بین کوروش و فریدون

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

انتشار: ۲ اسفند ۱۳۹۴ ۴۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

آشکارترین شباهتی که می‌توان بین کوروش و فریدون پیدا کرد مقابله آنها با شخص‌های تقریباً هم نام است. فریدون با آژی دهاک (معرّب: ضحاک) و کوروش با آستیاک، مقابله می‌کند. همانطور که می‌بینید آژی دهاک و آستیاک شباهت زیادی با هم دارند و حتی عده‌ای آژی دهاک را آژدهاک خوانده اند که شباهتش با آستیاک بیشتر می‌شود. اما شباهت به اینجا ختم نمی‌شود. شباهت‌های دیگری هم بین این دو از جمله در داستان‌ها دیده می‌شود. داستان کودکی فریدون در شاهنامه شباهت عجیبی با داستانی دارد که هرودوت از زمان کودکی کوروش می‌گوید. در

پارسیان دژ / کوروش بزرگ (کوروش شناسی)

آشکارترین شباهتی که می‌توان بین کوروش و فریدون پیدا کرد مقابله آنها با شخص‌های تقریباً هم نام است. فریدون با آژی دهاک (معرب: ضحاک) و کوروش با آستیاک، مقابله می‌کند. همانطور که می‌بینید آژی دهاک و آستیاک شباهت زیادی با هم دارند و حتی عده‌ای آژی‌دهاک را آژدهاک خوانده اند که شباهتش با آستیاک بیشتر می‌شود. اما شباهت به اینجا ختم نمی‌شود. شباهت‌های دیگری هم بین این دو از جمله در داستان‌ها دیده می‌شود.

داستان کودکی فریدون در شاهنامه شباهت عجیبی با داستانی دارد که هرودوت از زمان کودکی کوروش می‌گوید. در شاهنامه فردوسی اینچنین گفته می‌شود که ضحاک در خواب دید که مردی بر او می‌شورد و به بندش می‌کشد و آن مرد همان فریدون بود. به همین جهت خورد و خواب بر وی حرام شد و در صدد یافتن فریدون برآمد. بنا به گفته هرودوت داستان کودکی کوروش اینچنین است: آستیاک دختری به نام ماندانا داشت و شبی در خواب دید که از زهدان دخترش تاکی روییده و به سراسر آسیا سایه افکنده است. آستیاک قبل از این هم خواب دیده بود که پیشاب دخترش به سیلی تبدیل شده که پایتخت او و سپس سراسر آسیا را فرا گرفته است. پس از آنکه تعبیر خواب را از خواب گزاران پرسید قصد داشت نوزاد ماندانا که همان کوروش بود را از بین ببرد (هرودوت، کتاب ۱، بندهای ۱۰۷ و ۱۰۸). همان طور که مشاهده می‌شود، پادشاه قبل از فریدون و کوروش تحت تأثیر خوابی که می‌بینند به فکر نابودی فریدون و کوروش می‌افتند. اما شباهت‌ها در اینجا به پایان نمی‌رسد هم فریدون و هم کوروش از نابود شدن نجات می‌یابند.

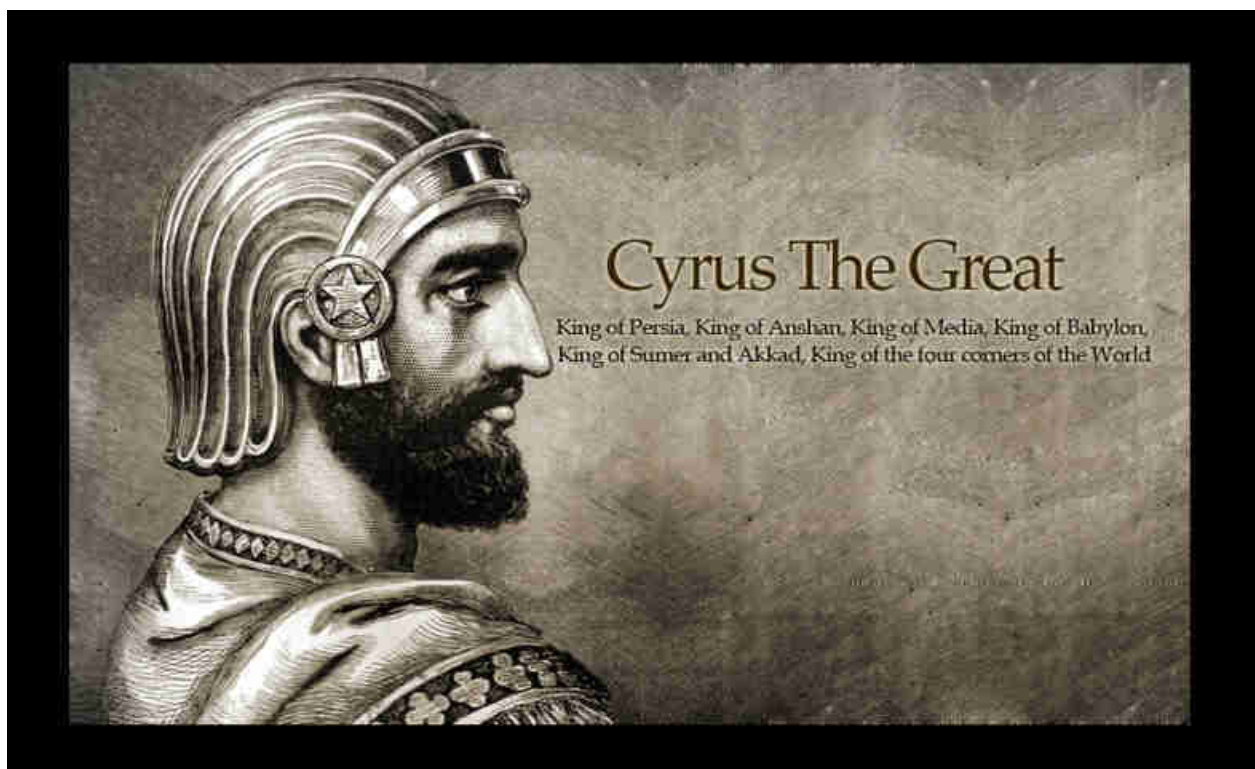
شباهت سپاکو و فرانک بر اساس گفته هرودوت، بانویی به نام سپاکو (اسپاکو) کوروش را پرورش می‌دهد، این در حالی است که هرودوت سپاکو به معنای سگ دانسته است (ن.ک: هرودوت، کتاب ۱، بند ۱۱۰). جالب آنکه نام مادر فریدون یعنی فرانک، به معنای سیاه گوش است (لغت نامه دهخدا، ذیل فرانک). معنای هر دو نام، با حیوان در ارتباط است و حتی بعید نیست که هرودوت با توجه به عدم آگاهی‌های لازم معنی سپاکو را درست درک نکرده باشد و در حقیقت سپاکو و فرانک، کاملاً به یک معنا داشته باشند.

هماهنگی‌هایی در خارج از شاهنامه می‌دانیم فتح بابل از مهم ترین اقدامات کوروش بوده است و جالب آنکه اگر دیگر منابع ایرانی را بررسی کنیم، ارتباط ضحاک (آژدهاک) را با شهر بابل می‌بینیم. فریدون بر ضحاک پیروز شد و او را اسیر کرد و در کوه دماوند حبس نمود. هرچند ویژگی‌هایی که از مکان نخستین ضحاک در شاهنامه گفته می‌شود هم به وضعیت جغرافیایی بابل نزدیک است. اما در منابع دیگر واژه بابل مستقیماً اشاره می‌شود. برای مثال صاحب مجمل التواریخ و القصص درباره ضحاک می‌گوید: ضحاک، یعنی خدناک. و آژدهاک گفتند سبب آن علت که بر کتف بود، ... و «تاج» جد او بود که عرب از نسل او آوند و بزمین بابل نشست ... (مجله التواریخ و القصص، ص ۲۶). در فارسنامه ابن بلخی هم گفته می‌شود: از بهر آن او را آژدهاک گفتندی که او جادو بود و به بابل پرورش یافته بود و جادویی بآموخته و روزی خویشتن را بر صورت آژدهایی بنمود (ابن بلخی، ۱۳۷۴: ص ۱۰۷). با توجه به آثار باستانی یافته شده، فتح بابل به دست کوروش، از مهم ترین وقایع آن دوران است. استوانه کوروش که یکی از بی مانند ترین آثار باستانی از لحاظ محتوا در آن روزگار است، به فتح این شهر توسط کوروش و چگونگی رفتار آن با مردمان اشاره می‌کند. این درحالی است که بر اساس گفته گزنفون در کوروش‌نامه، فتح کوروش در ادامه اقدام پدافندی کوروش در برابر دشمنانی است که در ابتدا قصد حمله داشتند (ن.ک: گزنفون، دفتر ۳، بخش ۳ و دفتر ۷، بخش

(۵).

داستان کودکی فریدون و کورش در اساس یکسان است: فرانک، مادر فریدون همان سپاکو (دایه شیر دهنده کورش) است. این نام از آنجا پیدا شده است که نام پارس به زبان سکایی به معنی پلنگ/یوزپلنگ (معروف به سگ بالدار) بوده است. پلنگی که پوستش بدنه درفش کاویانی فریدون/کورش تشکیل داده است. ولی در اوستا و شاهنامه آژی دهاک (ضحاک، آستیایگ دوم) پدر بزرگ فریدون/کورش سوم نبوده است. و این درست است زیرا که این کورش دوم یعنی توس نوذری سپهسالار کیخسرو/کیاکسار بوده که نواده دختری آستیایگ اول (=تاجدار نخستین، فرائورت/سیاوش) بوده است. طبیعی است تشابه نامها، سبب یکی شدن اخبار مربوط به کورش دوم و نواده اش کورش سوم در قرون و اعصار بعد گردیده است.

چنانکه در کورشنامه گزنفون این دو کورش بزرگ تاریخ ایران یکی و یگانه شده و سردار همان کیاکسار (کیخسرو، هوشتره) به شمار آمده است. کورش سوم این آستیایگ دوم پسر کی آخسارو را شکست داده و موجب قتل وی گردید، همانطوریکه در نقش ملی اش فریدون همین معامله را با آژی دهاک/ضحاک (خندان= آشور، اسحاق) نمود.

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «شباهت های بین کورش و فریدون»، پارسیان دژ، ۱۳۹۴.

خواندن مقاله و پیوست های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<https://www.parsiandej.ir/articles/1784/pdf/شباهت-های-بین-کورش-و-فریدون.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵